

Dryckesbranschrapporten 2022

En översikt av en ung och växande livsmedelsbransch

Inledning

Efter två år med coronapandemin börjar samhället återgå till det normala. Restriktionerna som främst drabbade besöksnäringen och turismen, kultursektorn samt hotell och restaurang, är borta. Äntligen kan man välkomna gäster och besökare utan begränsningar. Företag som i brist på gäster och stora intäktsstapp tvingades till kraftiga personalnedsskärningar, har åter börjat anställa.

För de svenska tillverkarna av alkoholhaltiga drycker, öl, vin, sprit och cider, som för sin försäljning är starkt beroende av nämnda branscher innebär detta att man äntligen kan våga satsa framåt igen.

Dryckesbranschen har så som många andra påverkats starkt av coronapandemin, vissa mer än andra. Några tvingades pausa verksamheten och ytterligare några har stängt för gott. Men trots utmaningarna har det svenska dryckesundret klarat pandemiåren överraskande väl. Den minskning av antalet registrerade tillverkare som kunde befaras, har uteblivet. Tvärtom, fortsatte antalet svenska dryckestillverkare att öka även under fjolåret för att vid utgången av 2021 uppgå till 728 stycken.

Syftet med Dryckesbranschrapporten 2022 är att ge en så heltäckande lägesbeskrivning som möjligt av den svenska produktionen av alkoholhaltiga drycker, branschens storlek, struktur, bredd och lokalisering. Denna rapport är den femte om den svenska dryckesproduktionen av alkoholhaltiga drycker och beskriver utvecklingen i branschen under 2021.

Dryckesbranschrapporten 2022 är producerad på uppdrag av svenska dryckesproducenter: Föreningen Svenskt Vin, LRF lokal mat och dryck, Sveriges Oberoende Bryggerier, Sveriges Producenter av Alkoholdrycker, SPAA.

De tidigare Dryckesbranschrapporterna 2018, 2019, 2020 och 2021 finns att ladda ned på www.spaa.se. De två första

rapporterna innehåller utförliga redogörelser för den svenska dryckesproduktionens betydelse för måltidsturism och besöksnäring, internationell utveckling samt ansvarsfull alkoholproduktion. I rapporten 2021 redovisas resultat av en webbenkät gjord av Ipsos på uppdrag av LRF Lokal mat och dryck om dryckesbranschens nuläge och framtidsutsikter.

Så har vi gjort rapporten

Till grund för Dryckesbranschrapporten ligger uppgifter från SCB:s Företagsregister, kompletterat med uppgifter avseende svenska vingårdar från Föreningen Svenskt Vin. 20-talet företag är registrerade som tillverkare av två eller fler typer av alkoholhaltiga drycker. Därför skiljer sig det totala antalet producenter från antal av producenter inom respektive dryckeskategori. Uppgifterna avser den 31 december 2021 och 31 december 2020.

Granskningen av SCB:s Företagsregister visar att det finns ett stort antal företag som är felkodade. De är registrerade som producenter av alkoholhaltiga drycker, men bedriver i själva verket annan verksamhet. Även dubbel- eller trippelregistrering har upptäckts. Under arbetet med årets rapport rapporten har därför ytterligare justeringar gjorts. Även uppgifterna om antalet producenter den 31 december 2020 har uppdaterats. Det innebär att antalet producenter 2021 och 2020 inte är direkt jämförbart med det antal som redovisas i tidigare års Dryckesbranschrapporter.

Det svenska dryckesundret

Den svenska dryckesbranschen fortsatte att växa under 2021. Vid årets slut fanns 728 registrerade tillverkare av alkoholhaltiga drycker som öl, vin, cider och sprit. Vid samma tidpunkt ett år tidigare var antalet 712. Nettoökningen av antalet företag, 16 stycken, motsvarar en tillväxt på drygt två procent. Ett 20-tal företag är registrerade för tillverkning av två eller flera dryckesslag.

Den stora ökningen av antalet svenska dryckesproducenter som skett under 2000-talet, och framför allt sedan 2010, fortsätter såldes. Dryckestillverkning är därmed fortsatt ett av de snabbast växande segmenten inom svensk livsmedelsindustri.

Utvecklingen de senaste två åren är särskilt glädjande då coronapandemin ledde till kraftiga begränsningar och intäktsbortfall för restaurang- och besöksnäringarna, vilka intäktsmässigt är mycket viktiga för dryckesbranschen. Det gäller i synnerhet de mindre dryckestillverkarna, vilka utgör det stora flertalet, och som ofta är starkt beroende av försäljning till restauranger, barer samt konserter och andra typer av evenemang. Att så många i det läget vågar ta steget att starta tillverkning, vittnar om ett starkt och långsiktigt engagemang.

Den svenska dryckesbranschen är en ung näring och en typisk start-up-bransch. De flesta företag har tillkommit under 2000-talet och framför allt de senaste tio åren. År 2010 fanns det totalt 90 tillverkare av alkoholhaltiga drycker i Sverige. Sedan dess har antalet åttafaldigas. Den överväldigande majoriteten av företagen är små, färre än fem anställda. De flesta har bara en eller två anställda. Därutöver finns en handfull större företag med mer än en 100-åriga historia. Hit hör The Absolut Company, Carlsberg, Spendrups, Kopparberg och Saturnus.

Detta avspeglas också i Systembolagets försäljning av svensktillverkade drycker. De tio största tillverkarna stod 2020 för 93 procent, enligt Gårdsförsäljningsutredningen som presenterade sitt betänkande i november 2020.

Övriga drygt 700 företag svarade för resterande sju procent. Majoriteten av företagen är registrerade för att tillverka en dryck. Ett mindre antal, strax över 20, anger att de tillverkar två eller flera alkoholhaltiga drycker, till exempel öl och whisky.

Utmärkande för de svenska dryckesföretagen är den lokala förankringen. Det gäller såväl företagens namn och

identitet som valet av lokala råvaror och marknadsföringen till kunder i närområdet. Lokalt och närodlat har en starkt positiv laddning hos dagens konsumenter och det gynnar både dryckesföretagen och livsmedelsbranschen generellt. Egenodlade druvor, bär och frukter, friskt vatten och kryddor hämtade från det omgivande landskapet är ingredienser som i allt större utsträckning attraherar medvetna konsumenters Intresse för lokal produktion. Det är också en internationell trend inom dryckesbranschen.

Utmärkande för den svenska dryckesbranschen är den höga närvaron i mer glesbefolkade län

De svenska dryckestillverkarna är väl spridda över landet. Tillverkning sker i samtliga 21 län och i fler än 200 av Sveriges 290 kommuner, inklusive flera av landets minsta kommuner.

Antalet dryckestillverkare är av förklarliga skäl störst i storstadslänen Stockholm, Skåne och Västra Götaland, då de rymmer 53 procent av Sveriges befolkning. Sammantaget uppgår antalet dryckestillverkare till 366, vilket motsvarar 50 procent av samtliga tillverkare. Det ska dock påpekas att ett antal företag med juridisk hemvist i framför allt Stockholmregion har tillverkning på annan ort i landet.

Utmärkande för den svenska dryckesbranschen är annars den höga närvaron i mer glesbefolkade län. Det gäller i synnerhet Gotland som har den i särklass högsta andel dryckestillverkare i relation till folkmängd av samtliga 21 län. Gotland står också i en klass för sig då man har högst andel dryckestillverkare i samtliga fyra kategorier, öl, vin, cider och sprit. Även Jämtland, Norrbotten och Väster-norrland sticker ut med en påfallande hög andel dryckes-

tillverkare per capita. Gotland är liksom Jämtland en viktig turistdestination vilket visar att dryckestillverkning har en stark koppling till besöksnäringen. Dryckestillverkningen har blivit ett attraktivt besöksmål i mindre orter, vilket bidrar till det lokala näringslivets utveckling och skapar nya arbetstillfällen. Om dryckesföretag på orten blir intressanta besöksmål kan det stimulera andra turistföretag inom kost och logi.

Stockholms län har i absoluta tal flest antal dryckesproducenter, 137, följt av Skåne 118 och Västra Götalands län 111. Därefter kommer Norrbottens och Hallands län med vardera 30-talets tillverkare, och Uppsala med vardera 30-talet tillverkare. Ytterligare nio län har fler än 20 registrerade dryckesproducenter. Däribland Dalarna, Gotland, Jämtland och Västernorrland, vilket bekräftar att ett stort antal av de senaste årets nyetablering skett i anslutning till populära besöksdestinationer och i glesbygd samt mindre orter. De tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö har fortsatt flest dryckesproducenter av Sveriges 290 kommuner.

Därefter följer Gotland, Helsingborg och Uppsala kommun. Även Jönköping, Simrishamn, Karlstad och Halmstad finns bland de tio svenska kommuner som har störst koncentration av dryckestillverkare.

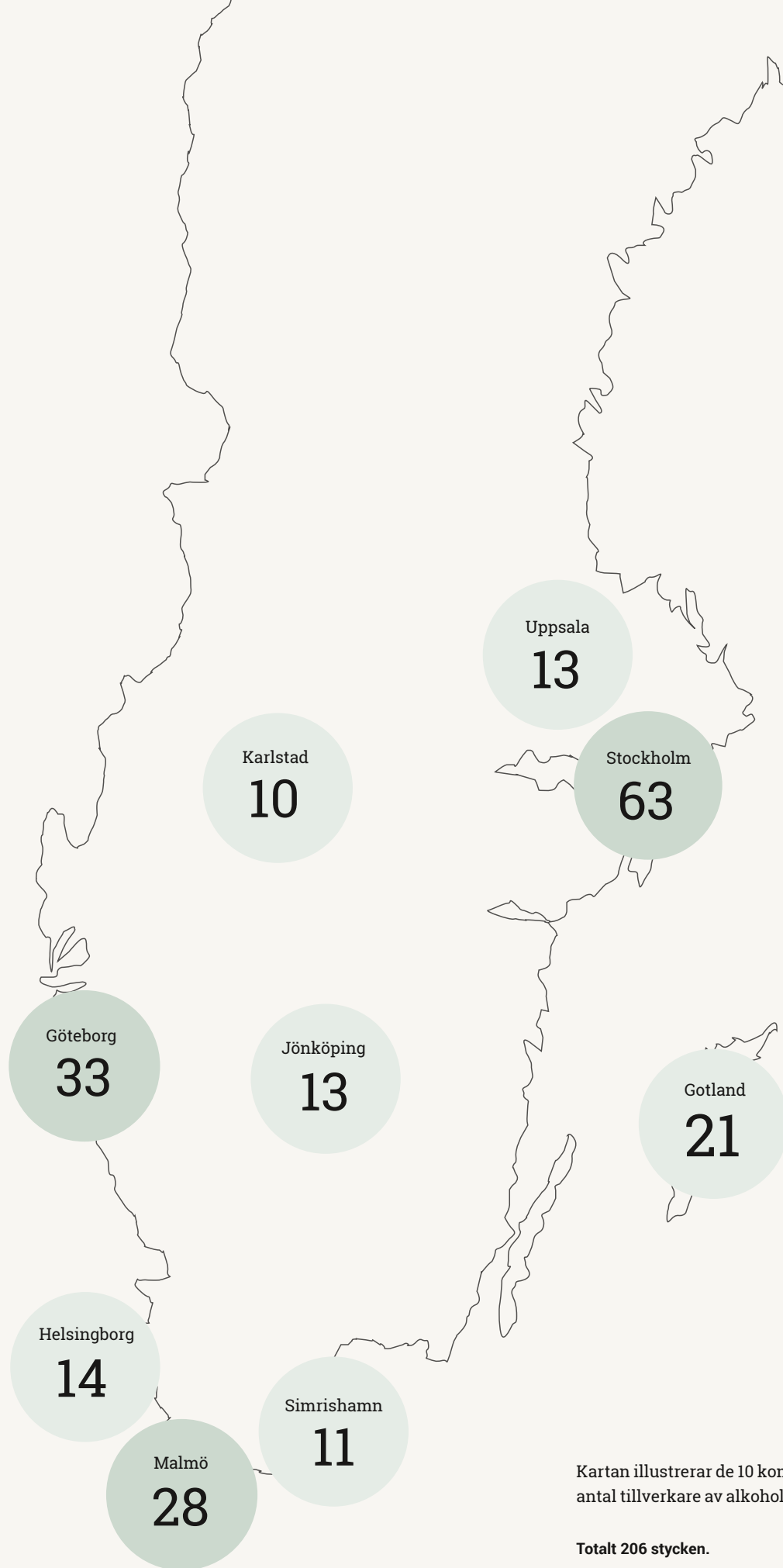
Det saknas statistik över antalet anställda, men enligt en uppskattning av LRF sysselsätter Sveriges dryckestillverkare cirka 7 000–8 000 anställda. De nya jobben har skapats huvudsakligen i de mindre företagen. Förutom själva tillverkningen skapar verksamheten arbete i samband med kringliggande aktiviteter, som provsmakning, guidade besök och servering. Det är en kraftig ökning jämfört med 2017 då LRF, genom en enkätundersökning, beräknade antalet till 5 500 anställda. Till detta kommer indirekt sysselsatta hos underleverantörer, i service-verksamheter och besöksnäringen, vilket har stor betydelse i glesbygden.

Län med flest antal tillverkare av alkoholhaltiga drycker*

2021		2020	
Stockholm	137	Stockholm	136
Skåne	118	Skåne	115
Västra Götaland	111	Västra Götaland	101
Norrbotten	31	Norrbotten	31
Halland	31	Halland	25
Värmland	24	Norrbotten	25
Örebro	24	Örebro	23
Södermanland	23	Uppsala	23
Uppsala	22	Västernorrland	21
Västernorrland	21	Dalarna	21
Dalarna	21	Södermanland	19
Gotland	21	Gotland	19
Östergötland	21	Östergötland	19
Jämtland	20	Jämtland	18
Totalt	728	Totalt	712

*öl, vin, cider, spritdrycker. Källa: SCB:s Företagsregister och Föreningen Svenskt Vin

Kartan illustrerar de 10 kommuner med flest antal tillverkare av alkoholhaltiga drycker .

Totalt 206 stycken.

A man with dark hair, wearing a dark blue t-shirt, is leaning over a large, shiny metal pot. He is holding a handful of small, dark grains (possibly malted barley) and pouring them into the pot. The background is blurred, showing what appears to be a kitchen or brewery setting with other equipment.

Kreativ och mångsidig tillväxtbransch

Med passion och kreativitet skapar de svenska dryckesproducenterna produkter som väcker konsumenternas intresse och nyfikenhet – både inom och utom landet. Tillverkningen består av ett stort antal alkoholhaltiga drycker – öl, druv- och fruktvin, cider, glögg, mjöd och samt destillerade drycker som vodka, akvavit, gin och whisky. Flera av dryckerna har rönt internationella framgångar i tävlingar och allt större volymer säljs på export.

Öl

Få branscher har haft en lika explosionsartad tillväxt. Vid utgången av 2021 fanns 534 registrerade företag

Sprit

Vid utgången av 2021 var 104 registrerade företag för framställning av destillerade drycker. Det gör spritdrycker till den näst största kategorin efter öl.

Cider

Intresset för ciderframställning har ökat stort det senaste decenniet. Ciderproducenterna finns i 17 av Sveriges 21 län.

Vin

Sverige är ett ungt vinland. Under 2020 belönades svenska viner med 25 medaljer varav fyra guld, vid tävlingar i Spanien, Tyskland, Frankrike och England.

Öl:

Explosionsartad tillväxt senaste decenniet

Ökningstakten har varit i särklass störst inom bryggerinäringen. Vid utgången av 2021 fanns 534 registrerade företag för tillverkning av öl, vilket var en ökning med knappt fyra procent jämfört med föregående år. Få branscher har haft en lika explosionsartad tillväxt. Huvudparten av bryggerierna startades de senaste tio, tolv åren. År 2010 fanns endast 30 bryggerier i Sverige, enligt Gårdsförsäljningsutredningen. Det var lika många som det tillkom under 2021. Redan 2018 passerade Sverige i antal bryggerier Belgien, som är berömt för sin ölkultur.

Det förekommer att öltillverkare bedriver "spökbryggning": man äger varumärket men låter brygga ölen hos ett annat företag som har överkapacitet i sitt bryggeri. Den övervägande majoriteten är så kallade mikrobryggerier. De använder vid öltillverkningen hantverksmässiga metoder som utgår ifrån klassiska bryggeritraditioner. Under senare åren har även antalet nanobryggerier ökat. De är en fortsättning på trenden med mikrobryggeriet, men med väsentligt mindre kapacitet. Ofta brygger man mindre batcher om 25–50 liter åt gången. Ägare är entusiaster, som ofta har ett annat arbete, men som är besjälade av att experimentera och utveckla nya öl. Försäljningen sker ofta på restauranger och barer i närområdet eller i samband med öl festivaler och öl tävlingar.

Den nya svenska bryggerinäringen utmärks av ett fåtal stora volymproducenter samt ett stort antal mindre tillverkare av begränsade volymer. Enligt Gårdsförsäljningsutredningens undersökning fanns det 2020 åtta bryggerier som tillverkade över en miljon liter öl per år. Hit hör bland annat Spen-drups, Carlsbergs, Åbro och Kopparberg. 39 företag angav att de tillverkade 100 000 liter eller mera, medan det stora flertalet tillverkade mindre än 50 000 liter öl 2020.

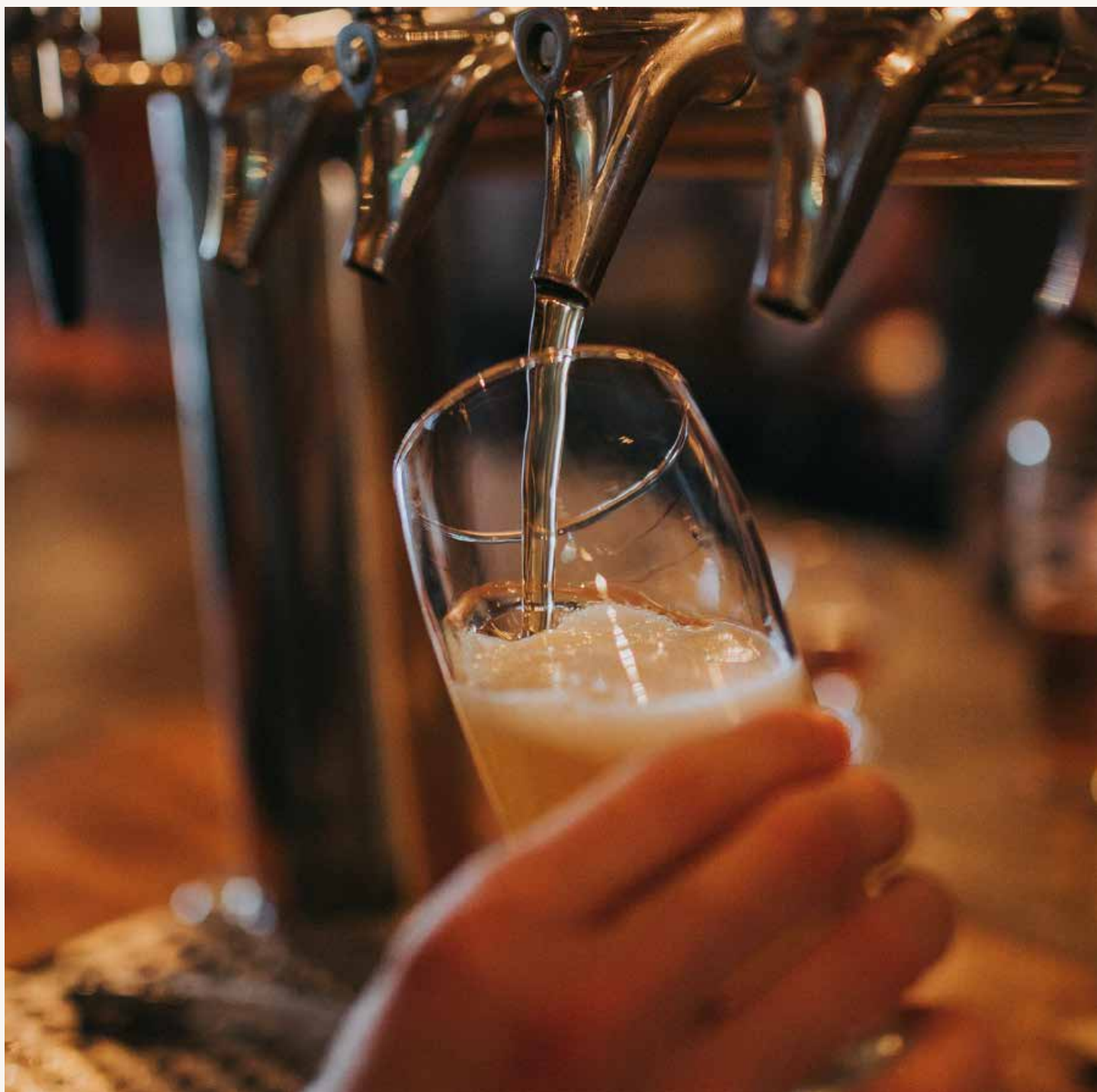
Medianvolymen bland de ingående bryggerierna var endast 7743 liter, motsvarande knappt 650 liter i månaden, vilket

ytterligare understryker att det handlar om hantverksmässig och exklusiv tillverkning. Bryggerierna är den dryckeskategori som har störst geografisk spridning och som finns representerade i samtliga 21 län och i 70 procent, eller 203 av landets 290 kommuner. I flera mindre kommuner med 10 000–20 000 invånare kan det finnas två eller flera öltillverkare. Flest bryggerier finns i de befolkningstätaste regionerna. I Stockholm finns 105 registrerade tillverkare av öl, varav 44 i Stockholm Stad. Motsvarande antal i Västra Götaland är 91 varav 28 i Göteborg, och i Skåne 64 varav 19 i Malmö.

Bryggerierna är den dryckeskategori som har störst geografisk spridning

Den i särklass största koncentration av bryggerier i relation till folkmängden finns i Gotland och Jämtland, som båda är stora besöksdestinationer. Även Norrbotten och Halland placerar sig i topp bland län med hög andel bryggerier.

Åren med coronapandemin har inneburit stora utmaningar. Restriktioner och nedstängningar ledde till att många bryggerier drabbades av minskad försäljning. Några tvingades pausa verksamheten, medan andra – med framgång – ställde om produktionen till folköl som har låg alkoholhalt och därför kan säljas i livsmedelsbutiker och inte kräver utskänkningstillstånd.

Län med flest öltillverkare	2021	Per 100 000 inv.
Stockholm	105	4,4
Västra Götaland	91	5,2
Skåne	64	4,4
Halland	23	6,8
Norrbottn	20	8

Kommuner med flest ölproducenter	
Stockholm	44
Göteborg	28
Malmö	19
Gotland	12
Jönköping	11

Spritdrycker:

Tre av tio startade under pandemin

Sverige har en lång tradition som tillverkare av destillerade drycker. Grunden till de två största företagen, The Absolut Company som ingår i Pernod Ricard-koncernen och familjeägda Saturnus, lades för mer än 100 år sedan. Sedan avregleringen av det svenska partihandels- och produktionsmonopolet i mitten av 1990-talet har de fått sällskap av ett stort antal nya tillverkare av destillerade drycker. Numera är det fritt att etablera tillverkning av destillerade drycker, förutsatt att företagen uppfyller gällande krav och regler.

Vid utgången av 2021 var 104 registrerade företag för framställning av destillerade drycker. Det gör spritdrycker till den näst största kategorin efter öl i den svenska dryckesbranschen och dessutom den snabbast växande. Mer än en tredjedel har tillkommit under de två pandemiåren 2020–2021. Enbart 2021 ökade antalet med drygt 20 procent. Det innebär att en stor andel av de registrerade tillverkarna ännu inte har hunnit redovisa någon verksamhet.

Knappt hälften av företagen finns i Stockholm, Västra Götaland och Skåne. På fjärde plats över län med flest tillverkare kommer Norrbotten. Även Västernorrland placerar sig på listan med flest tillverkare. Störst är dock koncentrationen i relation till folkmängd på Gotland och i Norrbotten.

Spridningen är stor inom länen. De 104 företagen finns i 67 av Sveriges kommuner.

Historiskt har svensk tillverkning varit fokuserat på brännvin eller vodka. Det stora antalet nya tillverkare de senaste 10–20 åren, har gjort att produktsortimentet har breddats väsentligt. I dag utmärks svensk sprittillverkning av mångfald, innovation och kreativitet. Förutom vodka, brännvin och akvavit tillverkas gin, whisky, punsch och

likörer. Det stora intresset att starta tillverkning av destillerade drycker kan tillskrivas det nyväckta intresset för olika drinkblandningar med gin men även även vodka.

The Absolut Company, med tillverkning i skånska Nöbbelöv och Åhus är i särklass störst av de svenska tillverkarna.

Absolut Vodka är svensk livsmedelsindustris största exportframgång och 99 procent av tillverkningen exporteras till mer än 140 länder. Verksamheten genererar omkring 2000 helårsarbeten varav 500 direkt anställda.

Saturnus i Malmö, grundat 1893, tillverkar bland annat kryddat brännvin och gin, men är också Sveriges största producent av glögg.

Flera av de svenska tillverkarna har vunnit en rad prestigefulla utmärkelser genom åren

Ett av de första företagen att starta efter avregleringen var Mackmyra, utanför Gävle och pionjär inom tillverkning av svensk whisky. Bolaget har rönt framgångar internationellt och är sedan 2011 noterat på Stockholmsbörsens First North-lista.

Även whiskyproducenten High Coast Destillery och Hernö Gin, båda med verksamhet i Ångermanland, har uppmärksamats utomlands. High Coast Destillery är sedan april 2022 noterat på Nasdaq First North. Hernö Gin har genomfört en aktiespridning och nyemission med avsikt att notera aktien.

Spirit of Hven på ön Ven, som tillverkar whisky och vodka, och Purity Destillery utanför Eslöv, som tillverkar gin, vodka, whisky, hör också till den nya generationen dryckesproducenter som rönt framgångar internationellt.

Därutöver finns ett flertal mindre lokala destillatörer såsom

Norrtelje Brenneri och Stockholms Bränneri, samt Norrbottens Destilleri, Sveriges nordligaste spritproducent i Töre, Kalix kommun. Alla tre producerar gin.

Flera av de svenska tillverkarna har också vunnit en rad prestigefulla utmärkelser genom åren. Purity Distillery fick 2020 medalj för världens bästa gin och året före för världens bästa vodka. Spirit of Hven fick utmärkelse som världens bästa whisky gjord på majs och Hernö Gin vann pris som världens bästa gin till gin&tonic. Absolut Vodka belönades 2021 med guld i The World's Spirits Competition i konkurrens med 3500 tävlande.

Framgångarna har gjort att utlandets intresse för svensk sprittillverkning ökat, och bidragit till en växande export och besöksverksamhet.

Län med flest spritproducenter	2021	Per 100 000 inv.
Stockholm	21	0,9
Västra Götaland	17	1
Skåne	13	0,9
Norrbotten	12	4,8
Västernorrland	5	2

Kommuner med flest spritproducenter

Stockholm	14
Gotland	5
Luleå	5
Göteborg	3
Malmö	3

Cider:

Ny generation surfar på "äppelvågen"

Intresset för ciderframställning har ökat stort det senaste decenniet. Det beskrivs ibland som en äppelvåg. Vid utgången av 2021 fanns 53 registrerade producenter av cider, jämfört med 46 samma tidpunkt 2020. Det motsvarar en tillväxt på cirka 15 procent.

I denna kategori ingår även tillverkare av glögg och mjöd. Cider började produceras i Sverige redan på 1800-talet och i större skala på 1950-talet. Längre klassificerade cider som en läskedryck med en alkoholhalt på högst 2,25 volymprocent. Starkare cider kallades i stället för fruktvin. Detta ändrades på 1990-talet och sedan dess är cider en beteckning både för starkare och svagare drycker.

Ciderproducenterna finns i 17 av Sveriges 21 län. Stockholm, Skåne och Västra Götaland har flest tillverkare, följt av Västerbotten och Värmland. Mätt per capita är koncentrationen störst på Gotland och i Västerbotten. Den största producenten är Kopparbergs Bryggeri, som exporterar cider till ett 30-tal länder med Storbritannien som största marknad. Andra större tillverkare med mångårig tradition av tillverkning är Herrljunga Bryggeri, Kivik Musteri och Åbro Bryggeri.

Cider började produceras i Sverige redan på 1800-talet

Brännland Cider i Vännäs i Västerbotten, Fruktstereo i Malmö, Tosterups Gård i Tomelilla, Pomologik i Strängnäs samt Kullabygdens Musteri i Mjöhult representerar de nya generationen ciderproducenter med innovativa och högkvalitativa drycker.

Vin:

Sverige röner internationell uppmärksamhet

Sverige är ett ungt vinland. Före avregleringen i mitten av 1990-talet fanns det inga kommersiella vingårdar. Ännu i början av 2000-talet var det bara en handfull entusiaster som gjorde vin i Sverige. Men de senaste 10–15 åren har intresset för kommersiell vinodling ökat markant. Vid utgången av 2021 fanns 62 registrerade tillverkare av vin, varav flertalet gör vin av druvor, enligt SCB:s företagsregister och föreningen Svenskt Vin. Bara de senaste fem åren har det tillkommit ett 20-tal nya. Ett par nordligt belägna producenter tillverkar vin av bär och ett par köper druvor för att tillverka vin.

Flertalet vingårdar är små, mellan en och tio hektar. Den samlade volymen uppskattas till runt 10 000 liter per år, vilket motsvarar 13–14 000 flaskor. Den samlade arealen med vinodling uppskattas till cirka 100 hektar, men väntas öka kommande år med 50–150 hektar beroende på om det blir tillåtet med gårdsförsäljning av alkohol.

Eftersom druvstockarna behöver tid för att växa till sig innan de kan ge druvor, tar det flera år att etablera vinproduktion. Druvodling är också starkt klimatberoende, varför södra Sverige är dominerade inom svensk vinodling. Vintillverkare finns i dag i 14 av Sveriges 21 län. Mer än hälften av vingårdarna finns i Skåne. Flest finns i fyra kommuner: Ystad, Simrishamn, Höganäs och Helsingborg. Även i Blekinge, Halland, Kalmar, Södermanlands och Västra Götalands län finns vinproducenter.

Svenska vinmakare har rönt framgångar i internationella vintävlingar. Under 2020 belönades svenska viner med 25 medaljer varav fyra guld, vid tävlingar i Spanien, Tyskland, Frankrike och England. Motsvarande antal var fyra 2017, sju 2018 och 13 medaljer 2019.

Län med flest cidertillverkare	2021	Per 100 000 inv.
Stockholm	12	0,5
Skåne	9	0,6
Västra Götaland	6	0,3
Värmland	4	1,4
Västerbotten	4	1,5

Kommuner med flest cidertillverkare	
Stockholm	5
Malmö	5
Simrishamn	2
Göteborg	2
Uppsala	2

Län med flest vinproducenter	2021	Per 100 000 inv.
Skåne	33	2,4
Halland	4	1,2
Blekinge	2	1,9
Kalmar	3	0,8
Södermanland	3	1

Kommuner med flest vinproducenter	
Ystad	5
Simrishamn	4
Höganäs	4
Helsingborg	3
Karlskrona	3

Med passionen som drivkraft

Med passion och kreativitet skapar de svenska dryckesproducenterna produkter som väcker konsumenternas intresse och nyfikenhet – både inom och utom landet. Bakom företagen står personer som är besjälade av att utveckla nya, högkvalitativa drycker, som makarna Lena och Erik Magnegård på Selöns Vingård i Södermanland, Henrik Persson hos Ådalens whisymakare High Coast Destillery och Anders Fejes, professorn på Vreta Kloster Bryggeri.

Selaöns vingård

Makarna Lena och Erik Magnergård Björkman driver sedan 2017 Selaöns vingård i Södermanland och vill sakta men säkert utöka vinproduktionen. Gården som är vackert belägen på en ö i Mälaren utanför Strängnäs är en av de senast startade vingårdarna och också en av de nordligaste i landet.

Enligt traditionell uppfattning ska det inte gå att odla vin på så nordliga breddgrader, säger Lena, men vi har lyckats med både druvan Solaris och Rondo, även om jag i grunden inte tror på rött svenskt vin. I höstas fick vi fram ett lättsamt primörvin, typ Beaujolais nouveau med metoden maceration carbonique av den blåa Rondodruvan, berättar Lena. Vårt egentliga fokus är annars mousserande av den gröna Solarisdruvan.

Lena har sin bakgrund som journalist, författare och informationschef i resebranschen och nu sommelier och vinodlare. "Jag är egentligen en storstadsmänniska men vinet knyter samman alla mina intressen som samhälle, resor, geografi och vårdande av traditioner."

Lena och Erik kompletterar varandras kunskaper där Lena är den mer teoretiska och experimentella medan Erik har det praktiska hantverkskunnandet och båda behövs i en näring som beskrivs som 10 procent romantik och 90 procent hårt arbete. De många resorna till olika europeiska distrikt och vingårdar är del av den egna gårdens utveckling och där ny inspiration hämtas.

Den svenska vinproduktionen är en relativt ny företeelse men på kraftig frammarsch sedan 90-talet då det inte fanns någon kommersiell odling att tala om. Idag finns ett drygt 60-tal kommersiella vinodlare och branschen växer år efter år.

– Vi har inga hundraåriga traditioner att luta oss mot eller en odling som gått vidare i generationer men vi hoppas

kunna lämna över gården till kommande generationer, säger Lena.

"Svenskt vin är unikt, närodlat och har en speciell smak."

Selaöns vingård erbjuder visningar och provningar och vill bidra med folkbildning kring vad vinodling är. Att framöver få möjlighet att sälja en flaska till besökare skulle kunna bidra till upplevelsen och förståelsen men inte genererar några stora volymer.

– Svenskt vin är unikt, närodlat och har en speciell smak. Vår egen jordmån avspeglar sig i vinet och kanske även vårt nordiska ljus påverkar, säger Lena.

High Coast Distillery

High Coast Destillery i Bjärträ i Ådalen är en av världens nordligast belägna whiskytillverkare. Sedan 2010 produceras whisky i ett tidigare ångkraftverk vid Ångermanälvens strand.

I april 2022 blev High Coast Destillery den andra svenska whiskytillverkaren efter Mackmyra att noteras på Stockholmsbörsen, efter att tidigare ha tagit in närmare 20 Mkr i en emission.

”Det finns ett väldigt stort intresse för högkvalitativa produkter. Vi har 1500 aktieägare, både whisky-intresserade och andra investerare”, säger VD Henrik Persson.

”Vi säljer mer eller mindre slut på allt vi tillverkar.”

Det finns i dag tolv svenska whiskyföretag. High Coast Destillery är efter Mackmyra störst av de största svenska tillverkarna med en marknadsandel runt 26–27 procent. ”Men vi är störst på tillverkning av 100 procentig alkohol, med en kapacitet på 280 000 LPA (Litre Pure Alcohol), som är det mått som används i branschen.”

Tillverkning kräver både tålamod och långsiktighet eftersom whisky måste lagras – ju längre desto bättre. Det som produceras i dag kommer ut på marknaden först om tio år. Tillväxten har varit snabb. Under 2021 ökade försäljningen med över 30 procent till ca 59 Mkr.

”Vi säljer mer eller mindre slut på allt vi tillverkar. Cirka 80 procent säljs genom Systembolaget och resterande 20 procent går på export till ett tiotal marknader,” säger Henrik Persson.

Störst är intresset i Kina, Japan, Taiwan men också Frankrike och Tyskland. Vid World Whiskies Award 2022 vann High Coast Distillery guld i fem kategorier och silver i ytterligare tre.

Tack vare whiskytillverkningen har Bjärträ, som ligger i Kramfors kommun, blivit en stor turistdestination. 2021 var ett rekordår med 17 000 besökare på destilleriet. Förhoppningen är att det ska bli ännu fler i år, framför allt utländska gäster som på grund av restriktionerna varit förhindrade att komma till Bjärträ under pandemin.

Verksamheten sysselsätter 22 personer men planen är att växa ytterligare. Gårdsförsäljning av alkohol skulle underlätta betydligt – inte minst för försäljning till internationella besökare, som nu måste hänvisas till Systembolaget i Kramfors.

Vreta Kloster

För fyra år sedan bryggde Andreas Fejes sin första belgiska öl hemma i köket i Ljungsbro. I höstas blev Vreta Kloster Bryggeri det första svenska bryggeriet att ta medalj i Brussels Beer Challenge. Dessutom i en av belgarnas egna ölstilar. I år har bryggeriet också belönats två guld i Concours international de Lyon.

”Det är en slump alltihopa. Jag har inte haft något speciellt mål, men jag älskar Belgien och belgiskt öl”, säger Andreas Fejes, som arbetar heltid som Sveriges enda professor i vuxenpedagogik på Linköpings Universitet.

Vreta Kloster Bryggeri har vuxit snabbt. Bolaget startade i september 2019. Första hela verksamhetsåret, 2020, såldes 10 000 liter öl för att året därpå trefaldigas till drygt 30 000 liter. I år räknar Andreas Fejes med att sälja 50 000 liter. Kapaciteten har byggts ut i flera omgångar. Det egna garaget har ersatts av en industrilokal i Ljungsbro, där man efter knappt två år är i färd med att trefaldiga ytorna. Sedan september 2021 finns också en heltidsanställd bryggare.

Hittills har Fejes investerat cirka 1,5 Mkr genom att belåna huset. Under 2022 kommer ytterligare 1,5–2 Mkr investeras, varav EUs landsbygdsfond bidrar med 600 000 kr, för att höja bryggerikapaciteten till 150 000 liter per år från 2023.

Vreta Kloster brygger dussinet olika ölsorter i belgisk stil. Alla är utprovade av Andreas Fejes. Försäljningen sker genom restauranger och barer runtom i landet samt på Systembolaget i Linköping, Norrköping, Finspång, Motala, Mjölby och via beställningssortimentet. Vreta Kloster Bryggeri arrangerar också besök med ölprovningar i Ljungsbro. Dessutom genomför man med stor framgång digitala provningar, där deltagarna beställer dryckerna hos Systembolaget, för att sedan sitta hemma och koppla upp

sig mot den digitala sändningen. Antalet deltagare har hittills varit mellan 60 och 500 varje gång.

Andreas Fejes har inte några planer på att ge upp sin akademiska karriär, men kommer att fortsätta utveckla verksamheten på fritiden.

**”Jag vill se hur långt
man kan bygga ett
varumärke i nischen
öl i belgisk stil.”**

”Jag vill se hur långt man kan bygga ett varumärke i nischen öl i belgisk stil. Dessutom skulle det vara kul om vi fick sälja en pall öl till Belgien.”

Om rapporten

Dryckesbranschrapporten 2022 är en nulägesbeskrivning av den svenska produktionen av alkoholhaltiga drycker. Rapporten är gjord på uppdrag av svenska dryckesproducenter: Föreningen Svenskt Vin, LRF lokal mat och dryck, Sveriges Producenter av Alkoholdrycker, SPAA och Sveriges Oberoende Bryggerier.

Denna och tidigare rapporter från 2018, 2019, 2020 och 2021 finns som pdf på:

<https://spaa.se/>

<https://svensktvin.se/>

<https://www.lrf.se/om-lrf/organisation-branschavdelningar/lrf-lokal-mat-och-dryck>

<https://www.oberoendebryggerier.se>